

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 136A/15

KLAGER: Kvinnefronten
ADRESSE: Kirkegata 5, 0153 Oslo
PUBLIKASJON: NRK
PUBLISERINGSDATO: 07.04.2015
STOFFOMRÅDE: Humor
SJANGER: Humor
SØKERSTIKKORD: Saklighet og omtanke
REGISTRERT: 28.04.2015
BEHANDLET I PFU: 21.09.2015
BEHANDLINGSTID: 143 dager
KLAGEGRUPPE: Organisasjon
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

NRK sendte tirsdag 17. februar 2015 en episode av det humoristiske debattprogrammet Trygdekontoret der porno var tema. I sendingen ble det vist en pornosketsj. Det fremgikk at redaksjonen hadde betalt et par i California for å spille inn en pornofilm etter et manus skrevet av programleder Thomas Seltzer. Denne sendingen er ikke klaget inn til PFU.

Pornosketsjen høstet mye kritikk i mediene, blant annet fra den kjente treningsinstruktøren Kari Jaquesson, som også har markert seg som motstander av porno. Jaquesson oppfordret påtalemyndighetene til å etterforske NRKs innslag og reise påtale. Heller ikke disse oppslagene som kom i kjølvannet av den første pornosketsjen, er innklaget til PFU.

NRK viste tirsdag 7. april 2015 en ny episode av **Trygdekontoret**, der temaet var krenkelser, hva som oppleves krenkende, og ytringsfrihetens grenser. I denne sendingen ble det vist en ny pornosketsj. Denne er tilgjengelig her:

<https://tv.nrk.no/serie/trygdekontoret/MUHH47000715/sesong-9/episode-6#t=29m18s>

Programlederen introduserte innslaget slik:

«Da vi tidligere i år laget en episode om pornografi, så sendte vi en liten neve lisensdollars til et pornobyrå i USA som spilte ut min fantasi. Enkelte syntes det ble litt krenkende. Blant annet ble jeg truet med anmeldelse av trimdronning Kari Jaquesson. Selv synes jeg det var en veldig billig og god måte å lage sketsjer på, så

jeg har gjort det en gang til. Denne gangen fikk pornobyrået i oppgave å lage litt skarpskodd satire om tabuer i norsk offentlighet. Og det ble altså ... Tja, jeg vet ikke helt om de la sjela si i dette her, og det er litt venstrehåndsarbeid, ass. Den kunne vært ganske mye bedre. Jeg gir det en sterk toer på pornoterningen. Vi kan ta en titt, sånn blei den.»

I sketsjen sitter en mann på en benk i det som tilsynelatende er en garderobe. Han har lignende briller som Trygdekontorets programleder, og på veggen over hodet hans henger en plakat hvor det står «Trygdekontoret». En lettkledd kvinne kommer inn i rommet. Mannen sier [Gjengis på norsk i henhold til de norske undertekstene i innslaget, sekr. anm.]:

«Det er jo min berømte fiende, Kari Jack Off-son.»

Kvinnen svarer:

«Ja, det er det. Thomas Seltzer? Hva gjør du her?»

Mannen, som sitter i bar overkropp:

«Jeg liker å pumpe litt etter en dag i offentlig sektor»

Kvinnen tar av seg toppen slik at brystene vises, men trer ut av karakter og banner idet hun innser at hun kler av seg for sakte. Det klippes brått til en ny tagning av samme scene der kvinnen tar av seg toppen og sier:

«Vil du pumpe litt sammen med meg»

Mannen:

«Jeg trodde du var sint på meg for den pornoepisoden»

Kvinnen, som først vises naken forfra i helfigur, begynner å ta på mannen og sier:

«Jeg var det. Men nå som jeg forstår at du ikke er redd for å si eller gjøre ting som fornærmer folk ... Du er en skikkelig gjennomført frihetsforkjemper!»

Mannen reiser seg opp overfor kvinnen og sier:

«Kari! Jeg tror det er du som er i ferd med å bli 'gjennomført' av en frihetsforkjemper!

I neste klipp er kameravinkelen på mannens legger/føtter, og en ser at shortsene sklir ned langs beina. I neste scene blir kvinnen tilsynelatende tatt bakfra av mannen mens de begge står. Bildeutsnittet er fra livet og opp. Kvinnen trer igjen ut av karakter og smiler til kamera. Det klippes brått til en ny tagning av samme scene der kvinnen roper mens hun tas bakfra:

«Å ja! Thomas! Snakk skittent til meg! Si noe som ikke er politisk korrekt!

Mannen:

«Som hva da?»

Kvinnen:

«At forskjellige raser har forskjellig IQ. Eller noe om biologiske kjønnsforskjeller»

Mannen:

«Hei! Du kan ikke si det! Jeg tror på ytringsfrihet, men ...

En kvinne bak kameraet bryter inn og gjør en av skuespillerne oppmerksom på en glemte replikk. Skuespillerne bryter ut i latter før det klippes brått til ny tagging av samme scene.

Kvinnen:

«Du er en skikkelig tøff kar. Jeg vil at du skal lage et program om Bjørn Dæhlie som tok dop i '94.»

Kvinnen bak kamera bryter inn igjen og sier at hun likte den delen. Det klippes tilbake til samme scene der mannen, idet han tilsynelatende kommer, sier:

«Men hvorfor må jeg fornærme?»

Kvinnen mens hun ynker seg:

«Je Suis Charlie, Thomas! And stay trygda!

Sendingen gikk deretter tilbake til Trygdekontorets studio, der programlederen sa det nedenstående før han gikk over til intervjuet med den svenske kunstneren Ken Park som i Sverige er dømt etter rasismeparagrafen for sine arbeider:

«Ja, der ble det både krenka og krunka over en lav sko, og vi er ikke helt ferdige med krenkinga i kveld. Tvert imot.»

KLAGEN:

Klager er organisasjonen Kvinnefronten med samtykke fra Kari Jaquesson. Det er den andre av de to pornosketsjene i Trygdekontoret som klages inn til PFU.

Klager mener at det påklagede innslaget vanskelig kan oppfattes som noe annet enn en hevn etter Jaquessons kritikk av den første pornosketsjen. I klagen vises det til medieuttalelser fra NRK-representanter som har begrunnet hvorfor sketsjen ble vist. I klagers øyne er disse begrunnelsene meningsløse, i tillegg til at de rommer urimelige påstander om hva Jaquesson angivelig skal ha sagt og gjort i forkant av sketsjen. Vedlagt klagen ligger derfor et skriv fra Jaquesson der hun beskriver mediedebatten før og etter det påklagede innslaget samt hendelsesforløpet generelt.

Videre argumenteres det for at sketsjen ikke kan anses som en parodi, og klager skriver:

«Kvinnefronten ser på innslaget som en alvorlig nedverdiggelse av en kvinne. At en person som fremmer en debatt, er blitt portrettert i en pornoscene som hun kritiserer, er svært grov sjikane. I tillegg må denne reaksjonen ses i relasjon til debatten om kvinnelig deltagelse i

offentlige debatter. Slik gjengjeldelse skaper redsel hos kvinner generelt over hva de kan møte når de går ut i det offentlige rom. Isteden for å svare på kritikken på en normal måte [...], valgte altså NRK å besvare kritikken med et parodisk innslag som både er krenkende for Kari Jaquesson spesielt, og for kvinner generelt. Vi er selvfølgelig enig i at parodien og satiren skal ha meget stor takhøyde når disse sjangerne på sin måte skal belyse et samfunnsspørsmål. Det er imidlertid viktig å understreke at klagen ikke er et angrep på bruken av parodien som journalistisk virkemiddel, nettopp fordi vi mener dette ikke er noen parodi, men en ren sjokkanne brukt som et maktmiddel til å avfeie et forsøk på en seriøs debatt, og med det resultat at kvinnen som reiste debatten, er krenket [...] på en særdeles grov måte. Igjen må vi understreke at det har overrasket oss at ikke personer i ansvarlige redaksjonelle stillinger i NRK ikke har sett dette, og grepet inn lenge før innslaget ble sendt. Vi håper ikke PFU faller i den samme grøfta og avfeier innslaget som en parodi eller satire Kari Jaquesson må finne seg i. Vi mener at etter som innslaget nedverdiger Kari Jaquesson på det groveste, utsettes hun for skadelig publisitet, og at NRK verken har utvist saklighet eller omtanke.»

Klager viser til en formulering på Norsk Presseforbunds egne nettsider som lyder slik:

«De etiske normene og den selvjustis som pressen driver, er i første rekke ment å beskytte enkeltpersoner mot krenkende og skadelig publisitet.»

Videre skriver klager:

«I hvilken grad publisiteten objektivt sett er *skadelig*, er kanskje vanskeligere å vurdere i øyeblikket, fordi skadevirkningene ofte ikke kommer umiddelbart. Men muligheten for at en subjektivt opplevd krenkende publisering også objektivt sett kan medføre skadevirkninger, krever at pressen må opptre ytterst varsomt.»

Det vises i klagen til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1. om saklighet og omtanke i innhold og presentasjon. Klager skriver også følgende om sketsj som sjanger:

«Sjangerne krever at de/den som er ansvarlig for publiseringen av innslaget, gjør en grundig vurdering av hvordan det påklagede innslaget oppfyller pressens samfunnsrolle [...] Innslaget er overhode ikke et saklig svar på den debatt Kari Jaquesson reiser [...] For henne å se seg selv i en slik scene, som et svar på en seriøs kritikk, og for hennes barn å se sin mor i en slik scene, er ikke bare en latterliggjøring av henne, men er også dypt krenkende.»

Klager oppgir også at Likestillings- og diskrimineringsombudet har omtalt det påklagede innslaget som en «kvinnededsettende respons», og uttalt at denne type innslag kan høyne terskelen for å delta i offentlig debatt.

Det vises også til NRKs egen NRK-plakat, og avslutningsvis i klagen står:

«Selvfølgelig skal ikke kvinner som deltar i den offentlige samtalen, gjøres til gjenstand for en positiv forskjellsbehandling, men det vi ser i det påklagede innslaget, er at kvinnen utsettes for en negativ forskjellsbehandling. Kvinnen blir sårbar når hun brukes i en seksualisert sammenheng, og i det påklagede innslaget brukes også kvinnen negativt i den parodierte scenen med den ledsagende parodierte samtalen. En behøver ikke ha stor fantasi for å forstå at en slik reaksjon på et offentlig utspill fører til at mange kvinner trekker seg fra å delta i den offentlige debatten. Kvinnefronten mener at en statlig finansiert allmennkringkaster har et særlig ansvar for ikke å bidra med en trakassering som hindrer den offentlige debatten. Uansett er det viktig at det gjøres en ordentlig presseetisk

gjennomgang av saken både av hensyn til Kari Jaquesson og kvinners deltagelse i den offentlige debatten. Å besvare et kritisk utsagn med en pornografisk parodi, er ikke bare dumt, men også krenkende og trakasserende.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

NRK har vanskelig for å se at saklighet kan være et kriterium for humor og satire, men sier seg enig i at omtanke bør være et kriterium. Videre avvises det på det sterkeste at humorinnslaget var ment som en hevnaksjon mot Kari Jaquesson.

NRK gjør rede for Trygdekontorets redaksjonelle mål og grunnverdi, og skriver:

«Trygdekontoret er et samtaleprogram, men samtidig også et humorprogram. Redaksjonen bruker humor som en ramme for å snakke om vanskelige og kompliserte områder, og jo vanskeligere tematikken er, desto større grunn til å bruke humor. Dette er en krevende balansegang for redaksjonen, og av og til sikkert også for seeren.»

Videre gjør NRK rede for hvordan og hvorfor den første pornosketsjen ble laget, og i den forbindelse fremholdes det at mediedebatten avtok etter at folk fikk se det faktiske innslaget, før den igjen tok en ny vending etter Jaquessons utspill om straffeforfølgning. NRK skriver i den forbindelse dette:

«I sin klage argumenterer Kvinnefronten for at kritikken [...] skal ha vekket et ønske om hevn i redaksjonen. Det er en antagelse som ikke stemmer. Vi tolket det mer som et friskt mediestunt enn en reel kritikk.»

NRK oppgir at Charlie Hebdo-massakren og flere hjemlige mediedebatter knyttet til krenkelse og ytringsfrihet dannet et bakteppe for Trygdekontorets episode om krenkelse og ytringsfrihet. Målet med episoden var ifølge NRK:

«[...] å utforske vårt samfunns egne grenser for ytringsfrihet og humor, se på samspillet mellom sosiale og tradisjonelle medier i krenkelsessaker, og diskutere om vår toleranse for ytringer i det offentlige rom er i ferd med å snevres inn. Vi ville ikke bare snakke om krenkelse og ytringsfrihet, men også få seerne til å kjenne på hvor deres egne grenser for ytringsfrihet faktisk går. For å få det til, mente vi det var nødvendig å bevege oss inn i et landskapet som for mange kan oppleves som ubehagelig. Pornografi er utvilsomt en del av dette ubehagelige landskapet. Når det gjelder de mørke og ofte dypt tragiske sidene ved denne bransjen, så er nok redaksjonen i Trygdekontoret og Kvinnefronten enige om det meste. Samtidig er dette en industri som lever i beste velgående under ytringsfrihetens beskyttelse. Dette gjorde pornografi til et relevant tema for et program som skulle handle om grenser for ytringsfrihet. I tillegg mente redaksjonen at det var naturlig å trekke frem vårt eget bidrag til debatten rundt ytringsfrihetens grenser i kjølvannet av den første pornosketsjen. I sendingen skulle dette tjene som et satirisk innslag og som en tematisk overgang til en diskusjon rundt de juridiske grensene for ytringer. Med en referanse

til et innslag vi selv var truet med anmeldelse av. Etter sketsjen skulle vi intervju kunstneren Dan Park - som i Sverige er dømt etter rasismeparagrafen for sine arbeider.»

Om det påklagede innslaget skriver NRK:

«I den omtalte sketsjen fantaserer den fiktive Thomas Seltzer om at den like fiktive Kari Jack-off Son elsker hans politisk ukorrekte kjekkasoppførsel. Det ender med at Thomas blir spak og selvmotsigende når hun tar kontroll og konfronterer han med *virkelig* kontroversielle påstander - som at det finnes biologiske forskjeller mellom kjønnene, at det er IQ-forskjeller mellom rasene, og at Bjørn Dæhlie var dopet i OL 1994. Det var ment som en kommentar til sendingens tema, og et tilsiktet plumpt og selvironisk spark til vårt eget forsøk på å lage sjokkerende satire. Referansen til Kari Jaquesson mener vi understreket et legitimt satirisk poeng, gitt hennes rolle som en offentlig person som selv har fått endel kritikk for uttalelser andre har oppfattet som krenkende, samtidig som hun har oppfordret til straffeforfølgelse av en yting hun selv misliker. Dette premisset blir da også tydelig presentert av programleder før klippet vises, og det blir ytterligere understreket av at resten av programmet for øvrig var viet denne tematikken.

Da innslaget skulle klippes til sending gjorde vi nye vurderinger fortløpende. Første overordnede vurdering er om dette er morsomt nok. Den første sketsjen vi lagde var en ren fiksjon, men her så vi at kunne vi lage en "blooper-video" av tagninger som går feil - noe som vi mente gjorde oppfølgeren ytterligere absurd og komisk. I sketsjen ligger humoren derfor hovedsakelig i misforholdet mellom to utenforstående skuespillerne og det kronglete manuset de forsøker å fremføre om norske tabuer.

Deretter vurderte vi om det er for drøyt. Er det for drøyt, så er det heller ikke morsomt. For eksempel ville eksplisitte pornografiske bilder kommet i veien for humoren. Når det gjelder i hvilken grad vi vurderte innslaget som belastende for Kari Jaquesson, så var det vår vurdering at dette var så tydelig karikert og fjollete at det ikke hadde injurierende kraft.

Nå kan naturligvis ikke en sketsj vurderes ut ifra intensjonen alene. Og vitser og parodier på bekostning av offentlige personer kan selvsagt oppleves som belastende for dem det går ut over. Samtidig er parodier og satirisk omtale av personer i offentligheten et etablert og akseptert virkemiddel i humor. Vi ville funnet det urovekkende hvis PFU legger føringer som skulle tilsi strengere rammer rundt dette. Humor og satire trenger å tøyne grenser. Dette har Pfu også tidligere bifalt - og vi håper dette fremdeles er gjeldene holdning.»

Klageren hadde ikke ytterligere å tilføye.